

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ PRAVIENIŠKIŲ PATAISOS NAMUS-ATVIRAJĄ KOLONIJĄ IR KALĖJIMŲ DEPARTAMENTĄ PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJOS

2022-01-20 Nr. 4D-2021/1-1269
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2021-10-12 gavo X (toliau vadinama ir – Pareiškėjas arba pareiškėjas) skundą ir 2021-10-22 skundo papildymą dėl Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos (toliau vadinama – PPN-AK arba Pravieniškių PN-AK) ir Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau vadinama – ir Kalėjimų departamentas arba KD) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su galimai netinkamu kreipimusi nagrinėjimu (toliau vadinama – Skundas).

2. Skunde, be kitų aplinkybių, Pareiškėjas rašo:

2.1. „[...] 2021-07-26 kreipiausi su prašymu Nr. 72(11-12)2022 į PPN-AK administraciją dėl darbo suteikimo. Iki šios dienos nesu gavęs jokio atsakymo [...]“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta);

2.2. „[...] 2021-07-29 kreipiausi su skundu Nr. 18-7012 į KD dėl PPN-AK 3 sektoriuje ilgalaikių pasimatymų patalpose vykstančių skaičiuočių. Ryte ir vakare ir esant su žmona kambaryje nėra galimybės užsirašinti. KD persiuntė skundą nagrinėti į PPN-AK.

PPN-AK 2021-08-27 raštu Nr. 7-3916 atsakė į mano skundą, bet rašte rašo apie kažkokius pareigūnų tarnybos metu lytinį santykiavimą ir mano vaizduotės išraišką. Aš šį atsakymą apskundžiau KD 2021-08-30 reg. Nr. 10.14-77(21-09-01) bet iki šiol negavau jokio atsakymo. [...]“;

2.3 „[...] KD 2021-10-06 raštu Nr. 2S-3608 [...] atsakė į mano skundą [...], neatsakė į mano skunde pateiktus klausimus ir argumentus.[...] apie skaičiuotes ilgalaikių pasimatymų metu nenurodo jokių teisės aktų, taip pat visiškai nepasisako dėl privatumo, galimybės užsirašinti ir visiškai nepasisako dėl pareigūnų lytinio santykiavimo.

PPN-AK ir KD atsakymai [...] neišsamūs ir nepagrįsti [...] ignoruojant mano skundų visumą, aplaidžiai ruošiant atsakymus [...]“.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo ištirti jo Skundo aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Nustatytos tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius, gavęs Pareiškėjo Skundą, 2021-10-19 raštu Nr. 4D-2021/1-

1269/3D-2441 kreipėsi į PPN-AK administraciją, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

Seimo kontrolierių įstaigoje 2021-10-28 gautas PPN-AK administracijos 2021-10-19 raštas Nr. 14-10586; rašte ir jo prieduose nurodoma:

4.1. „[...] Resocializacijos skyriaus vyriausiasis specialistas [...] 2021 m. spalio 25 d. pažymoje Nr. 63-3589 teigia, kad 2021-07-26 X su rašytiniu kreipimusi į įstaigos direktorių dėl darbo suteikimo nesikreipė, Nuteistųjų rašytinių pasiūlymų, prašymų (pareiškimų) peticijų ir skundų apskaitos žurnale Nr. 72(11-12)-2022 yra registruotas šio nuteistojo prašymas dėl papildomo skambučio telefonu jo artimiesiems [...]“;

4.2. „[...] administracija gavo iš Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2021-08-11 raštą Nr. 2S-2951 „Dėl skundo persiuntimo“ (įstaigoje registruota 2021-08-11 Nr. 18-7012) ir pateiktas 2021-08-27 atsakymas Nr. 7-3916 į nuteistojo 2021-07-29 X skundą (skundo registracijos data 2021-08-05, numeris neįskaitomas) [...]“;

4.3. prie šio rašto Seimo kontrolieriui buvo pateikta: Pareiškėjo 2021-07-29 skundo, kuriame Pareiškėjas reiškė nepasitenkinimą dėl PPN-AK ilgalaikio pasimatymo metu neužtikrinamo privatumo, negalėjimo užsirakinti kambaryje ir klausė, kodėl vykdomos skaičiuotės, kopija bei PPN-AK 2021-08-27 parengtas atsakymas Nr. 7-3916 (kopija), kuriame nurodyta:

„[...] iš KD persiūtą, skundą dėl to, kad Jums ilgalaikio pasimatymo metu nebuvo leidžiama užsirakinti pasimatymų patalpose, informuojame:

išnaginėjus Jūsų skunde nurodytas aplinkybes, akivaizdu, kad Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekse nurodytas teisėtumo principas pažeistas nebuvo. Informuojame Jus, kad joks galiojantis teisės aktas nereglamentuoja nei nuteistojo teisės, nei galimybės užsirakinti ilgalaikių pasimatymų patalpoje. Atlikdamas bausmę, Jūs neturite absoliučios teisės į privatumą, kokią turi nusikaltimų neįvykdę ir nuteisti piliečiai. Pažymėtina, kad bausmės atlikimas savaime yra susijęs su tam tikrų teisių ir laisvių ribojimu. Todėl jokio pažeidimo, Jūsų skunde nurodytoje situacijoje, nėra. Kaip tik atvirksčiai pareigūnai ne tik turi teisę, bet ir privalo vykdyti nuteistųjų asmenų priežiūrą bei periodiškai juos tikrinti. Tai nustatyta Lietuvos Respublikos pataisos pareigūnų veiklos įstatymo 8 straipsnio 1 punkte: „užtikrinti pataisos įstaigose ir tardymo izoliatoriuose laikomų nuteistųjų ir suimtųjų dinaminę priežiūrą ir šių įstaigų apsaugą. Nuolatinė nuteistųjų priežiūra, kuri yra taikoma ir nuteistųjų esančių ilgalaikiuose pasimatymuose atžvilgiu, reglamentuota Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 112 straipsnio 2 punkte. Todėl pareigūnai tikrindami Jus ilgalaikių pasimatymų metų tiksliai vadovavosi minėtų teisės aktų nuostatomis, nenukrypdami nuo teisėtumo principo, o taip pat ir sveiko proto, kurį nurodote savo skunde, sąvokos.

Atkreiptinas dėmesys, kad pareigūnai savo darbe vadovaujasi teisėtumo ir teisingumo principais, bausmių vykdymo sistemos veiklą reglamentuojančiais Lietuvos Respublikos įstatymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais ir kitais teisės aktais, taip pat pareigūnų etikos taisyklėmis. Pareigūnai, pagal nustatytus duomenis, savo pareigas atlieka atsakingai, todėl nėra priežasčių teigti, kad priešai davę ir sąžiningai dirbantys pareigūnai nesilaikė nustatytos tvarkos ir juo labiau keistai atrodo Jūsų teiginys, kad jie tarnybos metu santykiavo lytiškai. Turime pagrindo manyti, kad tai, geriausiu atveju, yra Jūsų vaizduotės išraiška, o ne realus faktas, kadangi Įrašas yra tinkamiausia bei objektyviausia priemonė bet kokio pobūdžio informacijai patikrinti ir juo abejoti pagrindo nėra.

Remiantis, tuo, kas išdėstyta aukščiau, konstatuotina, kad Jūsų skundas yra nepagrįstas. [...]“

5. Seimo kontrolierius, gavęs Pareiškėjo skundą, 2021-10-19 raštu Nr. 4D-2021/1-1269/3D-2440 kreipėsi į KD administraciją, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

Seimo kontrolierių įstaigoje 2021-10-28 gautas KD administracijos 2021-10-27 raštas Nr. 1S-3514; rašte ir jo prieduose nurodoma:

5.1. „[...] Kalėjimų departamente 2021-08-05 gautas pareiškėjo 2021-07-29 skundas. Vadovaujantis Viešojo administravimo įstatymo nuostatomis, šis skundas persiūstas nagrinėti

Pravieniškųjų pataisos namams-atvirajai kolonijai. 2021-09-08 gautas pareiškėjo 2021-09-01 skundas. Atsakymas į pareiškėjo skundą pateiktas Kalėjimų departamento 2021-10-06 raštu Nr. 2S-3608 „Dėl skundo nagrinėjimo“;

5.2. prie šio rašto Seimo kontrolieriui buvo pateikta, Pareiškėjo 2021-09-01 skundo, adresuoto KD, kopija, jame Pareiškėjas skundė PPN-AK 2021-08-27 pateiktą atsakymą Nr. 7-3916, nes PPN-AK nespėdė problemos dėl ilgalaikių pasimatymų kambaryje neužtikrinamo privatumo, skaičiuočių privalomumo bei pateikė Pareiškėjui jo skundo turinio neatitinkantį atsakymą. Taip pat buvo pateiktas ir KD 2021-10-06 parengtas atsakymas Nr. 2S-3608 (kopija), kuriame nurodyta:

„[...] Skundžiate PPN-AK administracijos veiksmus. Teigiame, kad įstaigos administracija neužtikrina Jūsų privatumo ilgalaikių pasimatymų metu ir nustatytą valandą ateina vykdyti nuteistųjų skaičiuočių.

Informuojame, kad Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau – BVK) 10 str. 1 d. nustatyta, kad bausmes atliekantys Lietuvos Respublikos piliečiai turi visas Lietuvos Respublikos piliečiams įstatymų nustatytas teises, laisves ir pareigas su apribojimais, kuriuos numato Lietuvos Respublikos įstatymai ir teismo nuosprendis. Atkreiptinas dėmesys, kad laisvės atėmimo vietų įstaigose visiems suimtiesiems ir nuteistiesiems yra taikomi vienodi režimo reikalavimai, atitinkamai atsižvelgus į jų priežiūros ypatumus.

Pažymime, kad Laisvės atėmimo vietų įstaigų apsaugos ir priežiūros instrukcijos, patvirtintos Kalėjimų departamento direktoriaus 2020 m. balandžio 1 d. įsakymu Nr. V-88 „Dėl Laisvės atėmimo vietų įstaigų apsaugos ir priežiūros instrukcijos patvirtinimo“ (toliau – Instrukcija) 70 p. nustatyta, kad skaičiuočių metu suimtiesiems (nuteistiesiems) nurodoma nebendrauti ir neiti prie nepatikrintų ir nesuskaičiuotų suimtųjų (nuteistųjų), nelaikyti rankų drabužių kišenėse, nerūkyti, būti apsirengusiems pagal sezoną. Taip pat vizualiai, pagal galimybes tikrinama ar nėra suimtųjų (nuteistųjų) veido (kūno) sumušimų, nubrozdinimų, apsvaigimo požymių ir pan.

Atkreipiame Jūsų dėmesį į tai, kad ilgalaikio pasimatymo metu Jums yra taikoma tokia pati dienotvarkė ir režimo reikalavimai, kaip ir pataisos namuose. Įstaigos pareigūnai užtikrina nustatytų sąlygų vykdymą. Jūsų reikalavimas nevykdyti skaičiuočių ilgalaikių pasimatymų metu yra nepagrįstas ir prieštaraujantis teisės aktuose nustatytiems reikalavimams.

Kalėjimų departamento nuomone, Pravieniškųjų PN-AK administracijos atsakymas, kuriuo buvo atsakyta į skundą dėl skaičiuočių vykdymo ilgalaikio pasimatymo metu, yra išsamus ir pagrįstas, atitinka Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje nustatytus principus. [...].“

6. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. lapkričio 25 d. nutarimu Nr. XIV-719 Erika Leonaitė paskirta Seimo kontroliere valstybės institucijų ir įstaigų pareigūnų veiklai tirti, tuomečio Seimo kontrolieriaus pradėtą tyrimą dėl Pareiškėjo atstovo skunde nurodytų aplinkybių atliko ir tyrimo išvadas dėl jo teikia Seimo kontrolierė Erika Leonaitė.

Skundo tyrimui reikšmingi teisės aktai

7. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinama – BVK):

94 straipsnis. Nuteistųjų teisė pasimatyti – „1. Nuteistųjų pasimatymai vyksta prižiūrint pataisos įstaigos administracijai arba neprižiūrint. Nuteistieji, atsižvelgdami į turimų pasimatymų skaičių, pasirenka, kaip įgyvendins savo teisę pasimatyti. Minimalus nuteistiesiems suteikiamų pasimatymų skaičius ir pasimatymų rūšis nustatyta šio Kodekso 73, 74, 75, 79, 80, 85, 91 ir 152 straipsniuose. [...] 4. Pataisos įstaigos administracijai neprižiūrint nuteistiesiems leidžiama pasimatyti šiais būdais: 1) specialiose pataisos įstaigos patalpose – iki dvidešimt keturių valandų; [...]“;

183 straipsnis. Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės

atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. 3. Kalėjimų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui.“

8. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau vadinama ir – VAJ):

3 straipsnis. Viešojo administravimo principai – „[...] 5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nuroydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį; [...]; 9) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; 10) proporcingumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo mastas ir jo įgyvendinimo priemonės turi atitikti būtinus ir pagrįstus administravimo tikslus; [...]“;

10 straipsnis. Administracinių sprendimų priėmimas – „4. Viešojo administravimo subjektas administracinį sprendimą dėl asmens prašymo ar skundo turi priimti per 20 darbo dienų nuo tokio prašymo ar skundo gavimo dienos. Jeigu prašymas ar skundas gautas po darbo valandų, poilsio ar šventės dieną, jo gavimo diena laikoma po jos einanti darbo diena. Kai dėl objektyvių priežasčių per šį terminą administracinis sprendimas negali būti priimtas, viešojo administravimo subjektas šį terminą gali pratęsti ne ilgiau kaip 10 darbo dienų. Asmeniui apie tokį termino pratęsimą per 5 darbo dienas nuo sprendimo pratęsti terminą priėmimo dienos pranešama raštu ir nurodomos pratęsimo priežastys. 5. Administraciniame sprendime turi būti nurodyta: 1) administracinį sprendimą priėmusio viešojo administravimo subjekto pavadinimas; 2) administracinio sprendimo data; 3) administraciniam sprendimui suteiktas registracijos numeris; 4) atliekamas tvarkomasis veiksmas arba asmenims nustatytos teisės ir (ar) pareigos; 5) administracinio sprendimo teisinis ir faktinis pagrindas ar kitos administraciniam sprendimui įtakos turėjusios aplinkybės; 6) administracinio sprendimo motyvai; 7) administracinio sprendimo apskundimo tvarka, nurodant konkrečią skundą nagrinėjančią instituciją ar įstaigą, skundo padavimo terminą ir teisės aktą, reglamentuojantį apskundimo tvarką; 8) administracinį sprendimą priėmusio asmens vardas, pavardė ir pareigos“;

11 straipsnis. Prašymų ir skundų administraciniam sprendimui priimti pateikimas ir nagrinėjimas – „1. Asmenų prašymus ir skundus viešojo administravimo subjektai nagrinėja pagal Vyriausybės patvirtintas taisykles.“

9. Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875 (toliau vadinama ir – Taisyklės):

25 punktą – „Prašymai, išskyrus prašymus, į kuriuos, nepažeidžiant asmens, kuris kreipiasi, kitų asmenų ar institucijos interesų, galima atsakyti tą pačią darbo dieną, turi būti išnagrinėjami per 20 darbo dienų nuo prašymo gavimo institucijoje dienos“;

35 punktą – „Atsakymai į prašymus parengiami atsižvelgiant į jo turinį: 35.1. į prašymą suteikti administracinę paslaugą – išduoti dokumentą, jo kopiją, nuorašą ar išrašą, patvirtinantį tam tikrą juridinį faktą, – atsakoma suteikiant prašomą administracinę paslaugą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; 35.2. į prašymą pateikti institucijos turimą informaciją atsakoma pateikiant prašomą informaciją Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nustatyta tvarka arba nurodomos atsisakymo tai padaryti

priežastys; 35.3. į prašymą priimti administracinį sprendimą – atsakoma pateikiant atitinkamo priimto dokumento kopiją, išrašą ar nuorašą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; 35.4. į kitus prašymus – atsakoma laisva forma arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys“;

38 punktas – „Atsakyme, kuriame nurodomos atsisakymo suteikti prašomą administracinę paslaugą, informaciją, priimti administracinį sprendimą priežastys, arba institucijos siunčiamame pranešime apie asmens prašymo ar skundo nenagrinėjimo priežastis asmuo ar jo atstovas turi būti informuojamas apie tokio atsakymo apskundimo tvarką, nurodant institucijos (-ų), kuriai (-ioms) gali būti paduotas skundas, pavadinimą (-us) ir adresą (-us), taip pat terminą (-us), per kurį (-iuos) gali būti pateiktas skundas. Persiunčiant prašymą ar skundą nagrinėti kitai kompetentingai institucijai ir informuojant apie tai asmenį ar jo atstovą, pranešime asmeniui nurodyti minėtos apskundimo tvarkos nereikia.“

10. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2020 m. sausio 21 d. įsakymo Nr. 1R-25 „Dėl Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių patvirtinimo“ (toliau vadinama – PĮTIVTT):

56 punktas – „Nuteistieji (suimtieji) ir asmenys, atvykę į pasimatymą su nuteistuoju (suimtuoju) pirmą kartą, pasirašytinai supažindinami su elgesio per pasimatymą taisyklėmis, kurias tvirtina Kalėjimų departamento direktorius. Ne pirmą kartą atvykstantiems į pasimatymą nuteistiesiems (suimtiesiems) ir asmenims žodžiu primenamos elgesio per pasimatymą taisyklės, o pasirašytinai supažindinama tik su elgesio per pasimatymą taisyklių pakeitimais.“

11. Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2020 m. gegužės 15 d. įsakymo Nr. V-136 „Dėl Nuteistųjų (suimtųjų), atliekančių laisvės atėmimo bausmę (suėmimą) laisvės atėmimo vietų įstaigose ir asmenų, atvykusių į pasimatymą su nuteistuoju (suimtuoju), elgesio per pasimatymą taisyklių patvirtinimo“ (toliau vadinama – Nuteistųjų (suimtųjų) pasimatymų taisyklės):

1 punktas – „Nuteistųjų (suimtųjų), atliekančių laisvės atėmimo bausmę (suėmimą) laisvės atėmimo vietų įstaigose (toliau – Įstaiga) ir asmenų, atvykusių į pasimatymą su nuteistuoju (suimtuoju), elgesio per pasimatymą taisyklės (toliau – Taisyklės) nustato Įstaigose laikomų nuteistųjų (suimtųjų) ir asmenų, atvykusių į pasimatymą su nuteistuoju (suimtuoju), elgesio per trumpalaikius ir ilgalaikius pasimatymus tvarką.“

Lietuvos Respublikos teismų praktika

12. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau vadinama ir – LVAT) 2014-04-09 aprobuotame Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas dėl bausmių vykdymo ir kardomojo suėmimo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų viešojo administravimo srityje, apibendrinime yra nurodęs:

„Šio teisinio reguliavimo kontekste teisėjų kolegija pažymėjo, kad Pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdzia principus (Viešojo administravimo įstatymo 3 str. 1 p.) (2012 m. gruodžio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁸²²-3206/2012). Laisvės atėmimo institucijų sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai, kurie, be kita ko, atitiktų Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnyje numatytus reikalavimus (2011 m. balandžio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-2876/2011).“

13. LVAT 2016 m. birželio 1 d. praktikos, taikant VAI normas, apibendrinime yra nurodęs: „Atsakingo valdymo (gero administravimo) principas, be kita ko, įtvirtina viešojo administravimo subjekto pareigą imtis aktyvių veiksmų vykdant administracinę procedūrą [...]. Iš gero administravimo principo išplaukia, kad valstybės institucijos, priimdamos administracinius sprendimus (vykdydamos valdžios funkcijas), privalo dirbti rūpestingai ir atidžiai, veikti taip, kad administracinėje procedūroje būtų laikomasi visų teisės aktų nuostatų. Pagal gero administravimo principą valstybės institucijos turi vykdyti procedūrą nešališkai ir objektyviai [...]“.

Tyrimo išvados

14. Skunde rašoma, kad Pareiškėjas su skundu 2021-07-29 kreipėsi į KD dėl Pravieniškių PN-AK ilgalaikių pasimatymų patalpose vykdomų skaičiuočių ir neužtikrinamo privatumo. KD šio skundo nenagrinėjo, o persiuntė jį nagrinėti PPN-AK. Pasak Pareiškėjo, PPN-AK pateikė neišsamų atsakymą, kurį Pareiškėjas apskundė Kalėjimų departamentui, tačiau gautas KD atsakymas buvo neišsamus, neatsižvelgta į skunde nurodytas aplinkybes ir neatsakyta į pateiktus klausimus. Skunde Pareiškėjas taip pat mini, jog su prašymu 2021-07-26 kreipėsi į PPN-AK dėl darbo suteikimo, tačiau negavo jokio atsakymo.

15. Nagrinėdami pareiškėjų skundus PPN-AK ir KD, kaip viešojo administravimo subjektai, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis VAI ir viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų. Į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydami visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas.

Viešojo administravimo subjektas yra saistomas gero viešojo administravimo principo, kuriuo įgyvendinama Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta nuostata, jog visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, reikalavimų. Atsakingo valdymo (gero viešojo administravimo) principas įtvirtina viešojo administravimo subjekto pareigą imtis aktyvių veiksmų vykdant administracinę procedūrą, dirbti rūpestingai ir atidžiai, veikti taip, kad administracinėje procedūroje būtų laikomasi visų teisės aktų nuostatų (šios pažymos 13 punktas), tarp jų, ir nuostatų, susijusių su prašymų nagrinėjimu iš esmės.

Laikantis VAI įtvirtinto išsamumo principo – viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nuroydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes. Taigi, viešojo administravimo subjektai, rengdami atsakymus, privalo įvertinti pareiškėjo prašymo turinį ir pateikti teisės aktų nuostatomis pagrįstą, aiškų ir argumentuotą atsakymą, kuriame būtų atsakyta į visus keliamus klausimus, o jei prašoma informacija nepateikiama, turi būti nurodytos priežastys, kodėl tai negali būti padaryta.

Viešojo administravimo įstatyme numatyta, jog priimdami administracinį sprendimą viešojo administravimo subjektai privalo nurodyti teisinį ir faktinį pagrindimą ar kitokias administraciniam sprendimui įtakos turėjusias aplinkybes bei priimto sprendimo motyvus. Viešojo administravimo subjektas administracinį sprendimą dėl asmens prašymo ar skundo turi priimti per 20 darbo dienų nuo tokio prašymo ar skundo gavimo dienos, būtinai nurodant administracinio sprendimo apskundimo tvarką (šios pažymos 8, 9 punktai).

16. Skunde Pareiškėjas teigia, kad su 2021-07-26 prašymu dėl darbo kreipėsi į Pravieniškių PN-AK pareigūnus, tačiau negavo jokio atsakymo. Skundo tyrimo metu PPN-AK buvo pateiktas Nuteistųjų rašytinių pasiūlymų, prašymų (pareiškimų) peticijų ir skundų apskaitos žurnalo atitinkamų puslapių kopijos, juose Pareiškėjo 2021-07-26 prašymo dėl darbo nėra registruota. Atsižvelgiant į tai, Seimo kontrolierei nėra galimybės nustatyti, kad Pareiškėjo prašymas apskritai buvo pateiktas PPN-AK administracijai, todėl Skundo dalis atmestina.

17. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas su 2021-07-29 skundu (KD gautas ir užregistruotas 2021-08-05, rašto registracijos Nr. 2G-3105) kreipėsi į KD administraciją skųsdamasis dėl PPN-AK ilgalaikių pasimatymų metu vykdomų skaičiuočių ir neužtikrinamo privatumo. Šį Pareiškėjo skundą 2021-08-11 raštu Nr. 2S-2951 KD persiuntė nagrinėti pagal kompetenciją Pravieniškių PN-AK. Išnagrinėję šį skundą PPN-AK pareigūnai 2021-08-27 raštu Nr. 7-3916 pateikė Pareiškėjui atsakymą, kuriame nurodė, jog teisės aktai nenurodo galimybės nuteistiesiems ilgalaikių pasimatymų metu užsirakinti, bei paaiškino, kad pareigūnai privalo vykdyti nuteistųjų priežiūrą, todėl pripažino, jog skundas yra nepagrįstas.

Pastebėtina aplinkybė, kad PPN-AK pareigūnai šiame atsakyme yra nurodę ir tokią informaciją: „[...] juo labiau keistai atrodo Jūsų teiginys, kad jie tarnybos metu santykiavo lytiškai [...]“. Skundo tyrimo metu Seimo kontrolieriui išanalizavus Pareiškėjo skundo (kurio kopiją Seimo kontrolierių įstaigai pateikė KD), adresuoto KD ir persiųsto nagrinėti PPN-AN, turinį, tokių Pareiškėjo išsakytų teiginių jame nerasta. Tai akivaizdžiai rodo, kad PPN-AK pareigūnų pateiktame atsakyme Pareiškėjui įsivėlė žmogiškoji klaida, nesusijusi su Pareiškėjo skundu. Atsakymas pateiktas nepažeidžiant nustatyto 20 darbo dienų termino, tinkamai nurodyta apskundimo tvarka.

18. BVK 183 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. Kalėjų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui (BVK 183 str. 3 d.). Taigi, specialusis įstatymas, reguliuojantis bausmių vykdymo ir atlikimo tvarką, sąlygas ir principus, – BVK, nustato privalomąją tvarką bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų bei sprendimų išankstiniam nagrinėjimui ne teismo tvarka.

Laikantis VAI įtvirtinto išsamumo principo – viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes. Taigi, viešojo administravimo subjektai, rengdami atsakymus, privalo įvertinti pareiškėjo prašymo turinį ir pateikti teisės aktų nuostatomis pagrįstą, aiškų ir argumentuotą atsakymą, kuriame būtų atsakyta į visus keliamus klausimus, o jei prašoma informacija nepateikiama, turi būti nurodytos priežastys, kodėl tai negali būti padaryta.

19. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas pasinaudodamas BVK jam suteikta teise su 2021-09-01 skundu kreipėsi į Kalėjų departamentą (KD gauta ir užregistruota 2021-09-08, Nr. 2G-3585) skųsdamas netenkinantį PPN-AK pateiktą 2021-08-27 atsakymą Nr. 7-3916 dėl ilgalaikio pasimatymo patalpose vykdomų skaičiuočių ir neužtikrinamo privatumo.

Seimo kontrolieriui įvertinus Kalėjų departamento 2021-10-08 atsakymą nustatyta, kad Pareiškėjui buvo formaliai paaiškinta dienotvarkės ir režimo reikalavimų svarba ir būtinumas, priminta, jog bausmes atliekantys nuteistieji turi visas Lietuvos Respublikos piliečiams taikomas teises, laisves ir pareigas su apribojimais, kuriuos numato įstatymai ir teismo nuosprendis, bei nurodyta, jog Pareiškėjo noras ilgalaikių pasimatymų metu nedalyvauti vykdant skaičiuotes prieštarautų teisės aktų reikalavimams, tačiau nebuvo vertinta Pareiškėjo kelta problema dėl galimybės ilgalaikio pasimatymo metu užsirakinti kambaryje ir privačiai bendrauti su sutuoktine bei nebuvo užsiminta apie PPN-AK atsakyme įsivėlusią žmogiškąją klaidą (šios pažymos 14 punktas).

Atkreiptinas dėmesys, jog PĮTIVTT reglamentuota, kad nuteistieji (suimtieji) ir asmenys, atvykę į pasimatymą su nuteistuoju (suimtuoju) pirmą kartą, pasirašytinai supažindinami su elgesio per pasimatymą taisyklėmis, kurias tvirtina KD direktorius. Nuteistųjų (suimtųjų) pasimatymų taisyklėse detalai reglamentuota nuteistųjų (suimtųjų) pasimatymų tvarka, pasimatymo dalyvių teisės ir pareigos.

Seimo kontrolierė atkreipia dėmesį į tai, kad Nuteistųjų (suimtųjų) pasimatymų taisyklėse nėra numatytas skaičiuočių privalomumas ilgalaikio pasimatymo metu bei nėra numatyto draudimo ilgalaikio pasimatymo metu užsirašinti. Todėl kyla pagrįstas klausimas, kodėl KD vertindami Pareiškėjo skundą neanalizavo ir nevertino jame nurodytų aplinkybių, atsižvelgdami į Nuteistųjų (suimtųjų) pasimatymų taisyklių nuostatas, su kuriomis yra supažindinami tiek nuteistieji, tiek ir į pasimatymą atvykę asmenys. Atsakymas pateiktas nepažeidžiant nustatyto 20 darbo dienų termino, tinkamai nurodyta apskundimo tvarka.

20. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnyje yra nustatyta, jog kiekvienas asmuo turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas. Šio straipsnio turinį atskleidžia Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau vadinama – EŽTT) jurisprudencija. Pagal EŽTT praktiką, asmens sulaikymas ar įkalinimas savo prigimtimi yra privataus ir šeimos gyvenimo ribojimas, tačiau toks ribojimas negali paneigti pačios teisės esmės. Dėl šios priežasties kalinčio asmens teisės į šeimos gerbimą būtinoji dalis yra tai, kad įkalinimo įstaigos administracija padėtų palaikyti veiksmingą bendravimą su artimais šeimos nariais. (žr. EŽTT sprendimą Messina prieš Italiją (Nr. 2), pareiškimas Nr. 25498/94, 61 p.).

Lietuvos Respublikoje įkalinimo įstaigos pareigūnai, siekdami užtikrinti įkalinimų asmenų veiksmingą bendravimą su artimaisiais, vadovaujasi nuteistųjų teisę pasimatyti su giminaičiais ir kitais asmenimis reglamentuojančiais teisės aktais. Tiesiogiai nuteistųjų, atliekančių laisvės atėmimo bausmę, teisę pasimatyti yra įtvirtinta BVK 94 straipsnyje, kuriame nurodyta, kad nuteistųjų pasimatymai yra skirstomi į vykstančius prižiūrint pataisos įstaigos administracijai ir neprižiūrint. To paties straipsnio 4 dalyje įvardijama, kad pataisos įstaigos administracijai neprižiūrint nuteistiesiems leidžiama pasimatyti specialiose pataisos įstaigos patalpose – iki dvidešimt keturių valandų. Tokia formuluotė leidžia daryti išvadą, jog ilgalaikis pasimatymas yra suteikta teisė nuteistajam be priežiūros (nedalyvaujant pareigūnams iki dvidešimt keturių valandų) pasimatyti su sutuoktiniu, taip įgyvendinant teisę palaikyti artimus ryšius su šeima.

Nuteistųjų (suimtųjų) pasimatymų taisyklėse reglamentuota nuteistųjų (suimtųjų) pasimatymų tvarka (šios pažymos 11 punktas), su kuria pasimatymo dalyviai supažindinami prieš pasimatymą. Seimo kontrolierė atkreipia dėmesį į tai, kad Nuteistųjų (suimtųjų) pasimatymų taisyklėse *nuteistiesiems* būti skaičiuojamiems nėra numatyta. Atsižvelgiant į tai, kyla pagrįstas klausimas, ar PPN-AK administracijos patikrinimas yra teisėtas, ar nėra perteklinis, ar yra proporcingas ir ar nepažeidžia pasimatymo dalyvių teisės į privatumą. Pažymėtina, kad Skundo tyrimo metu informacijos, kad ilgalaikio pasimatymo metu būtų buvusi nustatyta grėsmė saugumui bei tvarkai ir dėl to pareigūnams būtų reikėję imtis priemonių, labiau varžančių teisę į privatumą, nei nustatyta teisės aktuose, negauta.

Seimo kontrolierės nuomone, ilgalaikio pasimatymo forma neturėtų pažeisti asmenų privatumo ir orumo, kad asmuo galėtų palaikyti ryšius su savo artimaisiais ir tokiu būdu saugoti bei puoselėti savo šeimą ir jos privatumą.

21. Pirmiau nurodytos aplinkybės leidžia teigti, kad PPN-AK ir KD pareigūnai, nagrinėdami Pareiškėjo skundus, vertino juos formaliai, neįsigilino į visas skunduose pateiktas aplinkybes, nebuvo vertintos Nuteistųjų (suimtųjų) pasimatymų taisyklių nuostatos, pateikiant atsakymus įsivėlė su skundu nesusijusių žmoniškų klaidų, nebuvo svarstyta galimybė sudaryti sąlygas ilgalaikio pasimatymo metu bendrauti neprižiūrint pareigūnams, neatkreiptas dėmesys į tai, jog pagal BVK 94 str. 4 dalį ilgalaikiai pasimatymai vykdomi be pareigūnų priežiūros.

Atsižvelgiant į tai konstatuotina, jog PPN-AK ir KD pareigūnai nagrinėdami Pareiškėjo skundus neįvertino visų aplinkybių, tinkamai nenurodė teisinio ir faktinio pagrindo, kaip to reikalauja VAĮ, Pareiškėjui pateikė jo kreipimosi turinio neatitinkančią atsakymą, todėl Skundas dėl PPN-AK ir KD pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su netinkamu skundų nagrinėjimu, pripažįstamas pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

22. Vadovaudamasi Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Seimo kontrolierė nusprendžia:

X skundą dėl PPN-AK pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su netinkamu 2021-07-26 prašymo nagrinėjimu, atmesti.

23. Vadovaudamasi Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Seimo kontrolierė nusprendžia:

X skundą dėl PPN-AK ir KD pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su netinkamu skundų, dėl ilgalaikių pasimatymų patalpose vykdomų skaičiuočių ir taip neužtikrinamo privatumo, nagrinėjimu, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

24. Vadovaudamasi Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 ir 17 punktais, Seimo kontrolierė **PPN-AK direktoriui rekomenduoja:**

24.1. užtikrinti, kad atsakymai nuteistiesiems būtų rengiami laikantis objektyvumo ir išsamumo principų bei teisės aktų reikalavimų.

24.2. užtikrinti, kad ilgalaikių pasimatymų metu būtų užtikrinamas privatumas, nepažeidžiant BVK 94 straipsnio 4 dalies nuostatų;

24.3. iš naujo išnagrinėti Pareiškėjo 2021-07-27 skundą ir pateikti teisės aktų reikalavimus atitinkantį atsakymą.

25. Vadovaudamasi Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Seimo kontrolierė **Kalėjų departamento direktoriui rekomenduoja:**

25.1 užtikrinti, kad atsakymai nuteistiesiems būtų rengiami laikantis objektyvumo ir išsamumo principų bei teisės aktų reikalavimų.

25.2. imtis priemonių, kad visose įkalinimo įstaigose ilgalaikių pasimatymų metu būtų užtikrinamas privatumas, nepažeidžiant BVK 94 straipsnio 4 dalies nuostatų.

Primename, kad Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, jog informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė